

Bezoekadres: Stadhuis Coolingsingel 40
3011 AD Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl
E-mail: bbo@rotterdam.nl
Fax: 010 - 267 35 60
Inlichtingen: M.P. van Briemen
Telefoon: 010 - 433 96 45

Commissie Zorg, Onderwijs, Cultuur en Sport

Dienst: MO
Kenmerk: 17MO05794 17bb8164
Datum: 3 oktober 2017

Betreft: Voorgenomen maatregelen vanwege toegenomen bereik Wmo, en uitnodiging voor technische sessie 25 oktober 2017

Geachte leden van de commissie,

In mijn brief van 13 juni jl. (17bb5204) heb ik u geïnformeerd over het toegenomen bereik van Rotterdammers, op het vlak van de Wmo en de jeugdhulp. Het bereiken van Rotterdammers met een ondersteuningsbehoefte is steeds beter gelukt. De andere kant van de medaille is dat de uitgaven navenant meestijgen. Terwijl de cliëntaantallen en de zorgzwaarte per cliënt stegen, en dan vooral in de ambulante GGZ, daalden de rijksbudgetten voor de jeugd- en Wmo-taken. De uitkeringen voor het sociale domein (Wmo en jeugdhulp) waren in 2016 per saldo bijna € 10 mln lager dan in 2015. Dit als gevolg van landelijke bezuinigingen en nadelige effecten van de introductie van het objectieve verdeelmodel voor de ambulante Wmo.

In genoemde brief van 13 juni kondigde ik dan ook een intensivering van € 51 mln voor de periode 2017-2020 en de vorming van een risicoreserve van € 10 mln aan. Ook heb ik u toen de toezegging gedaan om u in september nader te informeren over de voorgenomen maatregelen. Dat wil ik doen met deze brief, welke meerdere doelen dient:

1. U te informeren over de actuele ontwikkeling in het bereik van Wmo-cliënten;
2. U te informeren over de voorgenomen maatregelen zoals die nu worden ontwikkeld om de zorg ook in de toekomst beschikbaar en betaalbaar te houden;
3. U uit te nodigen voor een technische sessie over deze brief op 25 oktober aanstaande.

Actuele ontwikkeling in het bereik

We worden beter gevonden door de burger en dat past bij onze beleidsdoelstellingen. Rotterdammers, die zorg en ondersteuning nodig hebben, weten waar ze moeten zijn en ontvangen wat nodig is. Via de VraagWijzer komen ook meer cliënten bij het wijkteam terecht. Zorg is dichterbij gebracht.

In 2015 meldden zich gemiddeld 450 Rotterdammers per week bij de VraagWijzers voor een maatwerkvoorziening en in de loop van 2016 steeg dit naar gemiddeld bijna 600 per week.

In de eerste helft van 2017 bleef het weekgemiddelde constant tussen de 550 en 600 Wmo-meldingen, om in de afgelopen zomerperiode te dalen naar gemiddeld 535 per week. Een afname in de zomerperiode is niet ongebruikelijk, en het is daarom te vroeg om te concluderen dat deze afname structureel is. Het aantal bezoekers aan de VraagWijzers is ruim het dubbele: ca. 1.300 per week.

Het bereiken van Rotterdammers met een ondersteuningsbehoefte is steeds beter gelukt. Het eerder herkennen van zorgvragen en een eerdere inzet van zorg hierop, kan op termijn gaan leiden tot minder zware zorg. Dit effect is pas na een aantal jaar te verwachten. Uit de cijfers over de eerste helft van 2017 kunnen we concluderen dat de groei van het aantal cliënten niet verder is versneld, maar we hebben nog steeds te maken met een zogenaamde 'boeggolf' als effect van de decentralisatie.

Lobby voor toereikend budget

In de brief van 13 juni jl. heb ik aangegeven dat we nadrukkelijk oog houden voor de inkomsten die de gemeente Rotterdam vanuit het Rijk krijgt voor uitvoering van taken in het sociale domein. Terwijl de cliëntaantallen en de zorgzwaarte per cliënt stegen, en dan vooral in de ambulante GGZ, daalden de rijksbudgetten voor de jeugd- en Wmo-taken. De uitkeringen voor het sociale domein (Wmo en jeugdhulp) waren in 2016 per saldo bijna € 10 mln lager dan in 2015. Dit als gevolg van landelijke bezuinigingen en nadelige effecten van de introductie van het objectieve verdeelmodel Wmo voor de gemeente Rotterdam. Een toereikend budget is van groot belang voor Rotterdam. Dit berust enerzijds op de omvang van het macrobudget dat het Rijk aan gemeenten verstrekt, en anderzijds op de manier waarop dit budget over de gemeenten verdeeld wordt. Hierover willen wij het volgende melden:

- Voor wat betreft de toereikendheid van het (landelijk) macrobudget is het van belang dat het Rijk gemeenten afdoende compenseert voor de (aantoonbaar) grotere aantallen cliënten en de toename van de zorgzwaarte per cliënt. Er blijven er immers steeds meer mensen langer thuis met een steeds ingewikkelder zorgvraag. De decentralisatie van 2015 (en in samenhang hiermee de landelijk besloten afbouw van een deel van de intramurale ouderenzorg en de beddenreductie in de GGZ) versterkt deze effecten. Het Rijk compenseert nu jaarlijks door de zogeheten volume-indexering. Deze houdt tot nu toe wel rekening met o.a. demografische factoren, maar nog niet met de stijging van de zorgkosten in brede zin zoals hierboven beschreven. Gemeenten gaan in gesprek met het nieuwe kabinet over een toereikend budget voor de Wmo en Jeugdwet dat rekening houdt met deze factoren. Deze discussie wordt op landelijk niveau gevoerd en gaat uit van de gemiddelde groei waar gemeenten in heel Nederland mee te maken hebben.
- Als vervolg op de visie van de Commissie-Dannenberg "Van beschermd wonen naar een beschermd thuis" is (landelijk) bestuurlijk besloten om een nieuw verdeelmodel te ontwikkelen voor de Wmo. Hiermee worden de bestaande verdeelmodellen voor Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang en de ambulante Wmo met elkaar samengevoegd tot een nieuw integraal verdeelmodel. Dit kan grote gevolgen hebben voor Rotterdam en andere grote steden. De meeste vormen van opvang en beschermende woonvormen staan nu in de grote steden en niet in de regio. Een nieuw verdeelmodel heeft versnippering van bestaand aanbod als risico. Een kans ligt in het verminderen van het effect van de verdeelmaatstaf 'adressendichtheid' die momenteel in het nadeel van de grote gemeenten werkt.

Wij voeren bij het Rijk en VNG een lobby voor een verdeelmodel dat recht doet aan de opgave van de grootstedelijke problematiek waar Rotterdam dagelijks mee te maken heeft. En wij zijn in overleg met de regiogemeenten over de samenwerking op het gebied van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Dit najaar zal u ter vaststelling een regionaal beleidsplan op deze terreinen worden aangeboden.

Toelichting maatregelen

Het toegenomen bereik betekent ook dat de uitgaven aan de Wmo zijn gestegen. In 2016 kwamen de kosten van Wmo-arrangementen uiteindelijk € 16,5 mln hoger uit dan begroot. Bij ongewijzigd beleid en gelijkblijvende cliëntaantallen zou het verwachte financiële tekort op de Wmo toenemen tot € 27 mln in 2017 en € 39 mln vanaf 2018 in verband met onvermijdelijke kostenstijgingen en eerdere afspraken uit het doorontwikkelplan 'Zorg voor elkaar'. Om de zorg niet alleen nu, maar ook in de toekomst toegankelijk en betaalbaar te houden, zijn een extra financiële impuls en bijsturing noodzakelijk. Doel hierbij blijft om de uitgaven aan de Wmo binnen het budgettaire kader te laten vallen.

In de Voorjaarsnota is het budgettaire kader verruimd om de ondersteuning van het toegenomen aantal Rotterdammers met een zorgbehoefte binnen de Wmo en Jeugdhulp te kunnen betalen: naast de inzet van de bestemmingsreserves AWBZ en Huishoudelijke Hulp Toelage (HHT) in 2017 is besloten tot incidentele ramingsbijstellingen voor de jaren 2017 (€ 6,2 mln), 2018 (€ 23,2 mln), 2019 (€ 15,6 mln) en 2020 (€ 6,2 mln), wat optelt tot € 51,2 mln in de periode 2017-2020. Tevens is een nieuwe bestemmingsreserve Tweedelijnszorg Wmo en jeugdhulp van € 10 mln gevormd. Deze reserve dient als buffer om eventuele nieuwe tekorten te kunnen opvangen, nu de bestemmingsreserve AWBZ eind 2017 naar verwachting is uitgeput.

	2017	2018	2019	2020	2021
Budgetten zorg en welzijn *	652.152	691.333	674.288	667.331	663.847
Product Zorg jeugd	233.354	246.129	243.845	244.994	245.854
Product Zorg volwassenen	358.364	389.420	375.973	367.718	363.448
Product Maatschappelijke begeleiding en advies	60.434	55.784	54.470	54.619	54.545
Ramingsbijstellingen	31.700	42.920	40.961	40.962	40.962
Tekort Wmo	27.400	39.312	38.712	38.712	38.712
Tekort Jeugdhulp	4.300	3.608	2.249	2.250	2.250
Oplossingen	31.700	42.920	40.961	40.962	40.962
Tijdelijke intensiveringen Wmo en jeugdhulp	6.200	23.200	15.600	6.200	0
Maatregelen Wmo en jeugdhulp	6.700	19.720	25.361	34.762	40.962
Inzet bestemmingsreserves AWBZ en HHT	18.800	0	0	0	0
Vorming bestemmingsreserve Tweedelijnszorg	0	10.000	0	0	0

* Stand Begroting 2018, onder voorbehoud van vaststelling door de gemeenteraad. De tijdelijke intensiveringen zijn reeds in de begrotingscijfers verwerkt bij de Voorjaarsnota 2017.

Naast deze extra financiële impuls, zijn maatregelen en verbeteracties ontwikkeld om het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven in *structurele* zin weer te herstellen. Deze maatregelen en verbeteracties wil ik, zoals aangekondigd, aan u voorleggen.

De in de brief van 13 juni jl. genoemde vier uitgangspunten zijn kaderstellend geweest voor het komen tot deze maatregelen:

1. Vasthouden aan het uitgangspunt dat burgers met een ondersteuningsbehoefte daarbij passende ondersteuning krijgen;
2. Vasthouden aan de ingezette beweging naar voren, en voorgenomen intensiveringen conform het doorontwikkelplan Zorg voor elkaar dus doorzetten;
3. Vasthouden aan het bestaande dienstverleningsconcept ten aanzien van (wettelijke) doorlooptijden en toegangspunten;
4. Vasthouden aan het uitgangspunt dat het beschikbare (gedecentraliseerde) budget kaderstellend is.

De voorgenomen maatregelen zijn inhoudelijk geclusterd:

1. Maatregelen met betrekking tot (her)indicaties
2. Maatregelen met betrekking tot prijs en product van het Wmo-arrangement
3. Maatregelen ter bevordering van doorstroming (O)GGZ
4. Maatregelen met betrekking tot monitoren en sturen

De beheersmaatregelen om binnen een aantal jaren het evenwicht tussen inkomsten en uitgaven te herstellen richten zich vooral op de knoppen die als gemeente beïnvloedbaar zijn: lengte en duur van nieuwe indicaties, afspraken over verwijzing en werkprocessen, en sturing op resultaten van zorgaanbieders op door- en uitstroom. De maatregelen hebben geen invloed op de huidige indicaties van cliënten.

1. Maatregelen met betrekking tot (her)indicaties

De doelmatigheid van de indicaties is een continue aandachtsveld voor de professionals. Aan de hand van managementinformatie en signalen uit het veld over de indicatiestelling worden de doelmatigheid en de ontwikkelingen daarin nauwlettend gevolgd en sturen we zo nodig bij. Voorgestelde maatregelen zijn:

- We willen vaker gebruik gaan maken van de mogelijkheid om zogeheten 'getrapt' te indiceren. Hierbij wordt in de eerste fase van een arrangement een ander (op dat moment passend) pakket ingezet, terwijl in een iets latere fase daar onderdelen aan toegevoegd of juist afgebouwd worden. Dat kan bijvoorbeeld gelden voor cliënten die wel dagbesteding nodig hebben, maar hier niet meteen bij het ingaan van de indicatie gebruik van maken omdat het arrangement zich in de eerste plaats op het basisherstel richt. Of cliënten die in een vroege fase intensieve begeleiding bij schulden nodig hebben die in een latere fase verminderd kan worden. Hiermee behouden we de flexibiliteit van het arrangementenmodel, maar voorkomen we dat het hele indicatieproces opnieuw gedaan moet worden bij veranderingen in de zorgbehoefte.
- Bovendien wordt onderzocht op welke wijze we een lopende indicatie sneller kunnen wijzigen, indien een deel van het arrangement tijdelijk niet kan worden geleverd vanwege de situatie van de cliënt (bijv. dagbesteding tijdens ziekte van de cliënt). Uiteraard dient de rechtszekerheid van de cliënt hierbij gewaarborgd te blijven.
- Bij indicaties in de vorm van een persoonsgebonden budget (pgb) wordt vanaf 2018 de toetsing verbeterd, zodat deze leveringsvorm doelmatiger kan worden ingezet. Bij deze toetsing gaat het o.a. om het vaststellen van de geschiktheid van cliënt om een pgb te beheren, dan wel zich op adequate wijze te laten vertegenwoordigen in het pgb door iemand die (uitsluitend) de belangen van cliënt behartigt. Ik heb u hierover in mijn brief van 6 september jl. bij de eindrapportage Wmo-toezicht met verbetermaatregelen (uitvoering) pgb-beleid (17bb6797) uitgebreider geïnformeerd.

- Sommige indicaties hebben betrekking op chronische zorgsituaties, waarbij sprake is van een meer stabiele (of zich langzaam ontwikkelende) ondersteuningsvraag. Deze indicaties worden vaak afgegeven voor een langere periode en hierbij zullen wij goed nagaan wat de meerwaarde is van genoemde maatregelen in de indicatiestelling.
- In casuïstiek overleggen zal - in het kader van de verdere professionalisering van medewerkers - meer aandacht worden besteed aan het kostenbewustzijn.

2. Maatregelen met betrekking tot prijs van het Wmo-arrangement

Zoals in de raadsbrief van 13 juni jl. is aangegeven, zijn de tarieven voor de Wmo-voorzieningen op diverse manieren aangepast:

- De tarieven bij de inkoop van de Wmo-arrangementen 2018-2020 zijn aangepast. Belangrijke leidraad bij de vaststelling van de tarieven zijn de eerder door de raad vastgestelde uitgangspunten uit het doorontwikkelplan welzijn, zorg en jeugdhulp 2018 (16bb5387). Daarbij is onder meer rekening gehouden met ontwikkelingen in de cao's en is nauwkeurig gekeken naar de overheadpercentages. Hiermee heeft het College voor de Wmo-arrangementen passende tarieven vastgesteld.
- De tarieven voor het overgangsrecht voor cliënten met een intramurale indicatie vanuit de AWBZ (GGZ-C) zijn verlaagd. Deze aanpassing is doorgevoerd in de lopende contracten.

3. Maatregelen ter bevordering van de doorstroming (O)GGZ

De maatregelen in dit cluster richten zich op een beter functioneren van de stedelijke ketens voor opvang en beschermd wonen en een soepelere in-, door- en uitstroom:

- Voor wat betreft beschermd wonen wordt ingezet op een betere doorstroom, waarbij we samen met zorgaanbieders intensief samenwerken, tot op het niveau van geselecteerde individuele casussen. Hiervoor zijn diverse overlegtafels ingericht. Deze zullen meer inzicht opleveren in de vraag van de cliënten en de plaatsingsmogelijkheden bij de aanbieders, waarmee de gehele keten effectiever en efficiënter kan worden benut.
- We zijn vanuit de verschillende ketens (voor gezinnen, volwassenen, jongeren) actief met acties om de uit- en doorstroom te versnellen. Met onze partners bespreken in periodiek structureel overleg de acties die nodig zijn om te komen tot (snellere) door- en uitstroom van cliënten.
- Ook volgen we de uitgestroomde cliënten om de duurzaamheid van hun uitstroom te bewaken. De inzet van het waakvlamarrangement helpt daarbij.
- Samen met de corporaties en andere partners werken we aan een raming om te komen tot een meer gestroomlijnde werkwijze rondom uitstroom van cliënten naar zelfstandig wonen, vanuit een opvangsituatie of Beschermd Wonen.
- Met deze vorm van procesregie sturen we als gemeente steviger op de uitvoering van een afgegeven (Wmo) arrangement.

4. Maatregelen met betrekking tot monitoren en sturen

De maatregelen in dit cluster richten zich op het monitoren van de ontwikkelingen in de afgegeven Wmo-arrangementen. Hierbij wordt gekeken naar de financiële ontwikkelingen, maar ook naar de ontwikkelingen in de aantallen cliënten, duur en zwaarte van indicaties. De volgende instrumenten worden daarvoor ontwikkeld:

- Spiegelinformatie: De spiegelinformatie verschaft gedetailleerde informatie per toegangslot (VraagWijzer, Jongerenloket, Centraal Onthaal) over de afgegeven Wmo-arrangementen. Er wordt gekeken naar zowel de aantallen afgegeven Wmo-arrangementen als de zwaarte en duur van de arrangementen. Dit om een vergelijking te kunnen maken tussen de verschillende loketten waardoor het gesprek mogelijk wordt gemaakt over de doelmatigheid van de indicatiestelling.
- Verbeterde managementinformatie over in-, door- en uitstroom. Het doel hiervan is om beter te kunnen sturen op bereikte resultaten op het niveau van cliëntgroepen en zorgaanbieders. Zo moet dit meer inzicht verschaffen in de performance per zorgaanbieder voor wat betreft de manier waarop Wmo-arrangementen worden ingezet.

Proces met zorgaanbieders

Toen geconstateerd werd dat door het toegenomen gebruik van de Wmo financiële bijsturing nodig was, zijn de gecontracteerde zorgaanbieders betrokken bij het proces. Zij zijn op de hoogte gebracht van de overschrijding op het Wmo-budget en betrokken bij de uitwerking van een aantal maatregelen. Dit wordt de komende periode voortgezet en kan waar nodig leiden tot aanvullende maatregelen.

Met een aantal zorgaanbieders is een gezamenlijk onderzoek gestart naar trends in met name de GGZ-keten. Er is een aantal hypothesen opgesteld die de komende periode onderzocht worden. Zo geven zorgaanbieders aan dat een gedeelte van de (nieuwe) cliënten wellicht thuishoort in de Zvw of (op termijn) in de Wlz. De resultaten van dit onderzoek worden eind 2017 verwacht.

Financieel beeld Wmo 2017

In de afgelopen maanden is een begin gemaakt met de bijsturing op de Wmo-uitgaven. De maatregelen beogen een daling van de zorguitgaven zodat de uitgaven over enkele jaren weer passen binnen de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten. Deze effecten zullen in de loop van de tijd in de financiële cijfers zichtbaar moeten worden. Het moment waarop het financiële effect zichtbaar wordt is onzeker, omdat een groot deel van de maatregelen geen betrekking heeft op de tarieven, maar op de praktijk van indicatiestelling en doorstroming binnen de (O)GGZ. De financiële effecten hiervan zijn wel ingeschat maar pas aan het eind van het jaar kunnen we vaststellen of deze maatregelen voor het jaar 2017 hebben geleid tot eerste resultaten.

De fluctuaties in de cliëntaantallen (vooral in de extramurale GGZ) en in de verzilveringsgraad (het daadwerkelijke gebruik van geïndiceerde zorg) leiden in combinatie met onzekerheid over het effect van de maatregelen tot het risico van mogelijke overschrijding. Bij de 10-maandsbrief is dit effect beter in te schatten, en zal een begrotingswijziging worden voorgesteld als sprake is van begrotingsonrechtmatigheid.

Vervolgproces

Voorafgaand aan de begrotingsbehandeling van begin november 2017 vindt er een technische sessie met uw commissie plaats, waarin een toelichting zal worden gegeven op deze brief en de gelegenheid is om technische vragen te stellen over het toegenomen bereik, over de doorvertaling hiervan in de Begroting 2018 en over de voorgenomen bijsturingsmaatregelen en verbeteracties. Graag nodig ik u uit voor deelname aan deze sessie op woensdag 25 oktober aanstaande, van 14:00 tot 15:45 uur in zaal 315 van het stadhuis.

Over de voortgang van en ontwikkelingen in de bijsturing op de Wmo zal ik u informeren in de reguliere P&C rapportages.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, consisting of several overlapping, fluid strokes that form the name H.M. de Jonge.

H.M. de Jonge
Wethouder Onderwijs, Jeugd en Zorg